

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, доцента

Борщ Вікторії Ігорівни на дисертаційну роботу

Зуб Інни Миколаївни на тему

**«Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони
здоров'я в Україні»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 «Економіка»

галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

I. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Результативність функціонування сфери охорони здоров'я визначається її можливістю сформувати умови для надання своєчасних медичних послуг високої якості незалежно від фінансових можливостей пацієнта та держави, що забезпечується ефективним використанням організаційного та економічного інструментарію управління сферою охорони здоров'я з метою повноцінного використання її наявного потенціалу та визначення стратегічних напрямків розвитку з урахуванням сучасних наукових досягнень у медичній сфері. Саме конкурентоспроможна сфера охорони здоров'я дозволяє забезпечити високий рівень національної безпеки держави, адже саме здоров'я та життя населення є найвищою цінністю для будь-якої держави світу.

Сфера охорони здоров'я формує системний вплив на всі сфери життєдіяльності суспільства, адже не лише забезпечує підтримку високої якості і тривалості життя населення, але й формує передумови для розвитку національної економіки, визначає її конкурентоспроможність, зберігає людський капітал, що визначає можливості для формування ключових ресурсів для вчасного реагування на можливі виклики та загрози сучасного світу. Саме тому, спроможність національної економіки забезпечити

ефективне функціонування сфери охорони здоров'я в сучасних умовах набуває стратегічного значення, та актуалізує дані проблеми в умовах постійної трансформації організаційно-економічних відносин в державі та світовій економіці.

Таким чином, теоретико-методологічне та практичне значення проблеми трансформації організаційно-економічного механізму розвитку охорони здоров'я та обґрунтування його практичного використання в умовах постійно зростаючих глобальних викликів та загроз дозволяють говорити про актуальність теми і важливе значення отриманих результатів дисертаційної роботи Зуб Інни Миколаївни.

Тематика дисертаційної роботи пов'язана з науково-дослідними планами Національного університету «Чернігівська політехніка», зокрема, є складовою науково-дослідних тем кафедри фінансів, банківської справи та страхування, а саме: «Формування інноваційно-інвестиційних засад сталого розвитку суб'єктів підприємництва в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний номер ДР № 0121U113249) та кафедри економіки, обліку і оподаткування «Формування організаційно-економічних засад запобігання загрозам сталого розвитку в умовах війни» (державний реєстраційний номер ДР № 0122U201268) під час виконання яких автором сформовані концептуальні положення щодо необхідності подальшої трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в Україні.

II. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі

Сформульовані у дисертаційній роботі та опубліковані дисертантом у наукових працях теоретичні положення, висновки і рекомендації повністю відповідають усім нормативним вимогам, що висуваються до наукових досліджень на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 –

економіка. Належний рівень їх достатньої обґрунтованості забезпечено, з однієї сторони, якісним вирішенням дисертантом наукових завдань та повною відповідністю предметної спрямованості дисертації паспорту спеціальності 051 – Економіка, а з іншої – достатньо диверсифікованою структурою географічних напрямів апробації одержаних результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. Водночас сформульовані дисертантом положення наукової новизни повною мірою відображають його значний внесок у розвиток економічної науки та досліджувану проблематику.

Підтвердженням достовірності отриманих дисертантом концептуальних положень і висновків дисертаційної роботи є глибоке опрацювання ним значного масиву даних, узагальнених в результаті проведення досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з проблематики функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в Україні в умовах постійної трансформації соціально-економічних відносин в національній та світовій економіці, аналітичними матеріалами міжнародних організацій, теоретичними й методичними розробками вітчизняних і зарубіжних вчених, офіційними матеріалами інших організацій, які визначають умови функціонування та можливості розвитку сфери охорони здоров'я.

Досягнення мети дисертаційної роботи забезпечено використанням низки методів наукового дослідження, а саме: історичного – при вивченні передумов виникнення та розвитку сфери охорони здоров'я; узагальнення, індукції, дедукції, аналізу, синтезу, класифікації, порівняння – при розкритті сутності організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я; наукової абстракції, аналогії і порівняльного аналізу – при опрацюванні соціально-економічних показників та статистичних даних; методів теоретичного узагальнення та абстрактно-логічного – при обґрунтуванні можливих пропозицій і рекомендацій.

Розв'язання поставлених у роботі завдань проводилося з використанням системного та синергетичного підходів до поглиблення методичних засад

функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я, зокрема застосовуючи методи групування, обробки статистичних матеріалів, підготовки висновків.

Окремі положення дисертації оприлюднювалися на науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти» (м. Чернігів, 2020 р.); Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки 2021: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 2021 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток компетентності в публічному секторі: європейські стандарти та перспективи» (м. Івано-Франківськ, 2021); XI Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Сучасна економічна наука: теорія і практика» (м. Чернігів, 2021 р.); Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки 2022: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства». (Чернігів, 2022 р.); Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Юність науки 2023: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 2023 р.).

Результати, отримані в процесі дослідження, знайшли відображення у 12 наукових працях, серед них: одна стаття, що індексується у наукометричній базі Web of Science, 4 статті у наукових фахових виданнях України, сім публікацій у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 3,3 д.а., з яких автору належить – 2,0 д.а.

Авторкою дотримані вимоги п. 8.9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня

2022 року № 44, щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Аналіз наукових публікацій здобувача дає змогу зробити висновок про те, що представлені в них наукові положення отриманні автором самостійно і є результатом самостійної роботи.

Дисертація Зуб І. М. є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що характеризується логічною послідовністю сформульованих в ній положень, а також обґрунтованістю висновків та цінністю практичних рекомендацій. Дисертаційна робота складається із трьох розділів, що змістовно між собою пов'язані і в повній мірі на теоретичному рівні розкривають актуальність та новизну теми дослідження, а також самостійну наукову позицію автора щодо формулювання ключових положень та рекомендацій з обраної проблематики. Кожен розділ дисертації завершується короткими та лаконічними висновками, в яких відображено основні здобутки автора в межах досліджуваних у розділі питань.

III. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі

Аналіз тексту дисертаційної роботи Зуб І. М. свідчить, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані автором, мають достатній рівень теоретичної обґрунтованості. У роботі належним чином проаналізовано широкий спектр наукових поглядів та підходів, що дозволило автору здійснити якісне дослідження набутих економічних знань із питань трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в Україні в сучасних умовах.

Основні наукові положення сформульовані дисертантом самостійно та відображають його особистий внесок у досліджувану проблематику. Водночас дисертаційна робота характеризується оригінальним авторським підходом у реалізації мети дослідження – обґрунтування теоретико-методичних засад та

розробка практичних рекомендацій щодо стратегічних напрямків трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в умовах сучасних викликів та загроз з метою формування умов для надання своєчасних та якісних медичних послуг вітчизняною медичною сферою.

Найбільш суттєвими науковими результатами, що засвідчують особистий внесок автора у розробку досліджуваної проблеми характеризують наукову новизну його роботи, є наступні:

1. Автором обґрунтовано доцільність трактування сутності сфери охорони здоров'я як сукупності заходів та інструментів соціально-економічної спрямованості, яка за рахунок постійних змін в структурі організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я створює умови для безперебійного надання якісних медичних послуг, що дозволяє створити умови для збереження людського капіталу і розвитку національної економіки та збереження державного суверенітету;

2. На основі проведеного аналізу сформовано науково-концептуальні положення функціонування сфери охорони здоров'я, які обґрунтовують доцільність впровадження адаптаційного механізму її розвитку з визначенням змісту такого механізму, його мети, методів, функцій та принципів, що дало можливість обґрунтувати сучасні напрямки подальшого розвитку зазначеної сфери з урахуванням об'єктивних причин необхідності здійснення її ендогенної адаптації;

3. Детальне дослідження специфіки функціонування організаційного та економічного механізмів дозволило сформулювати науково-концептуальні положення щодо особливостей функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в частині обґрунтування його мети, функцій, принципів, методів та відповідного інструментарію, що сприятиме підвищенню ефективності функціонування сфери охорони здоров'я;

4. Автором доповнено періодизацію розвитку знань про розвиток організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я, відтворену за шістьма етапами: перший (1991-2000 рр.); другий (2000-2010 рр.); третій (2010-2013 рр.); четвертий (2014-2016); п'ятий етап (2016-2020); шостий етап (2020 – дотепер), що дозволило розширити теоретико-методологічний базис для обґрунтування стратегічних напрямків розвитку сфери охорони здоров'я з урахуванням сучасних можливостей та викликів;

5. Заслуговує на увагу запропоноване автором розширення понятійно-категоріального апарату теорії національної економіки у частині уточнення змісту та впровадження у науковий обіг понять: «сфера охорони здоров'я», «організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я», «державне регулювання сфери охорони здоров'я», що дало можливість обґрунтувати необхідності трансформації організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в залежності від змін зовнішнього та внутрішнього середовища та конкретизувати його завдання щодо забезпечення функціонування та розвитку сфери охорони здоров'я в довгостроковій перспективі;

6. В дисертаційному дослідженні конкретизовано системні проблеми функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я за рахунок використання методики SWOT-аналізу, що дало можливість визначити потенційні можливості розбудови зазначеної сфери та узагальнити прикладні положення забезпечення їх використання у подальшому;

7. Проведене економіко-математичне моделювання дозволило побудувати економетричні моделі впливу макроекономічних чинників та сегментних показників (обсяг медичних послуг; обсяг послуг спеціалізованих закладів охорони здоров'я; кількість діючих суб'єктів сфери охорони здоров'я; витрати на лікарський персонал; обсяг чистого прибутку (збитку) від функціонування даної сфери), що створило передумови для обґрунтування

орієнтирів для трансформації організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я України в найближчій перспективі.

Отже, зміст дисертаційної роботи та розкриті у ній пункти наукової новизни мають фундаментальну теоретичну і практичну значущість як для економічної науки в цілому, так і споріднених з нею за об'єктом напрямів наукової думки.

IV. Наукове та практичне значення одержаних результатів

Наукове та практичне значення сформульованих автором у дисертації теоретичних положень, висновків і рекомендацій полягає в тому, що вони можуть бути безпосередньо використані у науково-дослідній роботі, навчальному процесі, а також у практичній діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Достовірність отриманих результатів засвідчують відповідні розробки Зуб Інни Миколаївни, які мають практичне значення і знайшли своє застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: Департаменту медичних послуг Міністерства охорони здоров'я України під час здійснення стратегічного програмування соціально-економічного розвитку в рамках забезпечення надання медичних послуг (довідка №25-04/1516-23 від 15.09.2023 р.); КНП «Черкаський обласний лікувально-діагностичний гематологічний центр» при розробці комплексу заходів спрямованих на використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі модернізації сфери охорони здоров'я, підвищення якості надання медичних послуг (довідка №135/01-23 від 04.09.2023 р.); КНП «Пологовий будинок» Чернігівської міської ради під час визначення можливих шляхів підвищення ефективності функціонування закладів охорони здоров'я державної та комунальної власності (довідка № 01-06/780 від 25.09.2023 р.).

Окремі теоретичні та науково-методичні положення дисертаційної роботи впроваджено в навчальний процес Національного університету «Чернігівська політехніка» під час викладання курсів «Національна економіка», «Державне регулювання економіки» (довідка № 202/08-1536/ВС від 29.08.2023 р.).

V. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушення академічної доброчесності. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, є достатнім.

Під час виконання дисертаційної роботи здобувач показав здатність визначити наукову проблему та обґрунтувати шляхи її розв'язання, вміння застосовувати широкий спектр методів і прийомів для економічного дослідження, що характеризує його як сформованого науковця, здатного самостійно здійснювати наукові дослідження. Разом з тим, у роботі можна помітити недостатньо розроблені, а тому дискусійні положення, які потребують додаткового обґрунтування.

1. У першому розділі дисертаційної роботи автором (п.п. 1.1) здійснено виокремлення характерних особливостей моделей побудови сфери охорони здоров'я, які складаються з сукупності компонентів, також сформовано сучасні погляди на необхідність трансформації сфери охорони здоров'я. На нашу думку, автору доцільно було б більшу увагу приділити оцінці впливу цих моделей з урахуванням світового досвіду на процес можливого розвитку сфери охорони здоров'я в Україні.

2. У першому розділі дисертаційної роботи автором (п.п. 1.2) автором представлено світові моделі фінансування сфери охорони здоров'я з урахуванням сучасного досвіду та наведено їх детальну характеристику, проте

на нашу думку, не проведено узагальнення впливу даних моделей на побудову та процес функціонування організаційно-економічного механізму розвитку охорони здоров'я, що значно б посилило цінність дослідження, адже моделі фінансування є визначають можливості ресурсного забезпечення для процесу управління сферою охорони здоров'я.

3. На стор. 64 першого розділу дисертаційної роботи автором наголошується на необхідності використання при побудові організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я конвенціонального економічного підходу, сутність якого полягає в тому, що учасники ринку медичних послуг як суб'єкти мають фіксовану ціль, досягають її за допомогою раціонального вибору обмежених засобів її досягнення і розглядають інших учасників лише як зовнішні обмеження на шляху до поставленої цілі. На нашу думку, ефективність застосування даного підходу потребує додаткового обґрунтування з позиції дотримання балансу між соціальними пріоритетами держави та можливостями розвитку сфери охорони здоров'я.

4. У другому розділі дисертаційної роботи «Дослідження сучасних тенденцій функціонування сфери охорони здоров'я» автором дисертаційної роботи досить детально проведено аналіз ключових макроекономічних та галузевих тенденцій, проте недостатньо уваги було приділено оцінці впливу зазначених показників на результативність функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в Україні з урахуванням сучасних викликів та загроз.

5. На думку опонента автору доцільно було б, надаючи власне трактування дефініції державне регулювання сфери охорони здоров'я як системної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в частині формування умов для ефективного функціонування профільних суб'єктів господарювання спрямовану на забезпечення населення доступними та якісними медичними послугами розкрити його взаємозв'язок з

організаційними та економічними аспектами функціонування сфери охорони здоров'я.

6. Необхідно підтвердити, що з метою конкретизації та більш ґрунтовного опису трансформаційних процесів, які відбуваються у функціонуванні сфери охорони здоров'я України протягом тривалого періоду часу автором було проведено економіко-математичне моделювання впливу окремих чинників на розвиток цієї сфери. Однак, на наш погляд, потребує додаткової конкретизації можливість та вагомість впливу авторського інструментарію на забезпечення результативності функціонування організаційно-економічного механізму розвитку сфери охорони здоров'я в Україні.

Наведені зауваження та рекомендації не зменшують теоретичну та практичну цінність дослідження Зуб І. М., а лише доповнюють та глибше розкривають сутність обраної проблематики.

VI. Загальний висновок

Дисертаційна робота Зуб І. М. на тему «Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я в Україні» є завершеним, самостійно виконаним та логічно побудованим науковим дослідженням. Воно містить оригінальне вирішення наукового завдання щодо вдосконалення процесу функціонування організаційно-економічного механізму сфери охорони здоров'я в умовах трансформації соціально-економічних відносин в світовій та національній економіці. Актуальність, наукова новизна, теоретична і практична значущість дисертаційної роботи, ступінь обґрунтованості у ній методологічних положень, висновків і рекомендацій засвідчують високий рівень професійної кваліфікації і наукову зрілість дисертанта, а опубліковані ним наукові праці повною мірою відображають основні положення дисертації.

Дисертація оформлена відповідно до вимог наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40.

Дисертаційна робота Зуб І. М. на тему «Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я в Україні» відповідає спеціальності 051 «Економіка», за формою і змістом відповідає вимогам викладеним у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Зважаючи на отримані результати Зуб Інна Миколаївна – авторка дисертації «Організаційно-економічний механізм розвитку сфери охорони здоров'я в Україні» заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент
проректор з перспективного розвитку
Одеського національного
медичного університету
Міністерства охорони
здоров'я України

Вікторія БОРЩ

